Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prednesené 28. septembra 2023 [1]

Vec C-536/22

MW,
CY
proti
VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Landgericht Ravensburg (Krajinský súd Ravensburg, Nemecko)]

„Prejudiciálne konanie – Ochrana spotrebiteľa – Zmluvy o úvere pre spotrebiteľov týkajúce sa nehnuteľností určených na bývanie – Smernica 2014/17/EÚ – Predčasné splatenie úveru – Vnútroštátna právna úprava, ktorá stanovuje náhradu vrátane ušlého zisku veriteľa – Metóda výpočtu ušlého zisku – Vypovedanie zmluvy pred splatením úveru“

1. Podľa článku 25 smernice 2014/17/EÚ [2] majú spotrebitelia právo splniť úplne alebo čiastočne svoje povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o úvere týkajúcej sa nehnuteľností určených na bývanie pred uplynutím jej platnosti.

2. Doteraz sa Súdny dvor musel vyjadriť k rozsahu zníženia celkových nákladov spojených s úverom (v prospech spotrebiteľa), ktoré je nerozlučne spojené s predčasným splnením povinností spotrebiteľa. [3]

3. Toto prejudiciálne konanie poskytuje Súdnemu dvoru príležitosť po prvý raz (pokiaľ sa nemýlim) sa zaoberať druhou stranou tejto rovnice: právom veriteľa na „spravodlivú a objektívnu náhradu, ak je takáto náhrada odôvodnená“, možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru.

[1] Jazyk prednesu: španielčina.

[2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010 (Ú. v. EÚ L 60, 2014, s. 34).

[3] Rozsudok z 9. februára 2023, UniCredit Bank Austria (C-555/21, EU:C:2023:78; ďalej len „rozsudok UniCredit Bank Austria“).

I. Uplatniteľné právo

A. Právo Únie. Smernica 2014/17

4. V odôvodnení 66 sa uvádza:

„Schopnosť spotrebiteľa splatiť úver pred uplynutím platnosti zmluvy o úvere môže zohrávať dôležitú úlohu pri podpore hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu a voľného pohybu občanov Únie, ako aj pri podpore poskytnutia flexibility počas trvania zmluvy o úvere potrebnej na podporu finančnej stability v súlade s odporúčaniami Rady pre finančnú stabilitu. … Členské štáty by preto mali zabezpečiť, či už prostredníctvom právnych predpisov, alebo inými prostriedkami, ako sú napríklad zmluvné ustanovenia, aby spotrebitelia mali právo na predčasné splatenie úveru. … V podmienkach, ktoré určia členské štáty, sa môže stanoviť, že veriteľ má nárok na spravodlivú a objektívne odôvodnenú náhradu možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru. V prípade, že členské štáty stanovia, že veriteľ má nárok na náhradu, malo by ísť o spravodlivé a objektívne odôvodnené odškodnenie za prípadné náklady priamo spojené s predčasným splatením úveru, a to v súlade s vnútroštátnymi predpismi upravujúcimi náhrady. Výška náhrady by nemala prekročiť výšku finančnej straty veriteľa.“

5. V zmysle článku 25:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby mal spotrebiteľ právo splniť úplne alebo čiastočne svoje povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o úvere pred uplynutím platnosti tejto zmluvy. V takých prípadoch má spotrebiteľ právo na zníženie celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom, pričom takéto zníženie tvoria úroky a náklady na zostávajúcu dobu trvania zmluvy.

2. Členské štáty môžu ustanoviť, že uplatnenie práva uvedeného v odseku 1 podlieha určitým podmienkam. Takéto podmienky môžu zahŕňať časové obmedzenie uplatnenia práva, rozdielne zaobchádzanie v závislosti od typu úrokovej sadzby úveru alebo od okamihu, keď si spotrebiteľ uplatní svoje právo, alebo obmedzenia, pokiaľ ide o okolnosti, za ktorých sa môže právo uplatniť.

3. Členské štáty môžu ustanoviť, že veriteľ má nárok na spravodlivú a objektívnu náhradu, ak je takáto náhrada odôvodnená, možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru, avšak nemôže spotrebiteľovi uložiť pokutu. Náhrada v tejto súvislosti neprekračuje finančnú stratu veriteľa. Členské štáty môžu za týchto podmienok ustanoviť, že náhrada nesmie prekročiť určitú úroveň alebo že sa umožňuje len za určité obdobie.

4. Ak chce spotrebiteľ splniť svoje povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o úvere pred uplynutím platnosti zmluvy, veriteľ mu po prijatí žiadosti bezodkladne poskytne na papieri alebo na inom trvalom nosiči informácie potrebné na posúdenie tejto možnosti. V týchto informáciách sa minimálne kvantifikujú dôsledky, ktoré pre spotrebiteľa vyplývajú zo splnenia jeho povinností pred uplynutím platnosti zmluvy o úvere, a jasne sa uvádzajú všetky použité predpoklady. Všetky použité predpoklady musia byť primerané a odôvodnené.

5. Ak predčasné splatenie úveru spadá do obdobia, v ktorom je úroková sadzba úveru fixná, môžu členské štáty ustanoviť, že uplatnenie práva uvedeného v odseku 1 je podmienené existenciou legitímneho záujmu na strane spotrebiteľa.“

B. Vnútroštátne právo

6. Pre túto vec sú relevantné viaceré ustanovenia Bürgerliches Gesetzbuch (nemecký Občiansky zákonník, ďalej len „BGB“), najmä § 252 („Ušlý zisk“), § 490 („Právo na vypovedanie zmluvy z mimoriadnych dôvodov“) ods. 2, § 500 („Právo dlžníka vypovedať zmluvu; predčasné splatenie úveru“) ods. 2, § 502 („Náhrada za predčasné splatenie úveru“) a § 812 („Právo na vrátenie“).

II. Skutkový stav, spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

7. MW a CY uzavreli 11. januára 2019 so spoločnosťou VR Bank Ravensburg-Weingarten eG (ďalej len „VR Bank“) zmluvu o úvere týkajúcu sa nehnuteľnosti na účely nadobudnutia bytu do vlastníctva. Dohodli si fixnú úrokovú sadzbu úveru do 30. januára 2029.

8. Podľa zmluvy mohol dlžník počas doby fixácie úrokovej sadzby úveru predčasne splniť svoje povinnosti len v prípade, ak preukáže legitímny záujem.

9. V ustanoveniach zmluvy bolo okrem iného uvedené:

– VR Bank má mať nárok na náhradu škody, ktorá jej vznikne v dôsledku predčasného splatenia úveru. Táto škoda sa má vypočítať na základe metódy aktív a pasív, ktorú Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko) označil za prípustnú,[4]

– dlžníci majú zaplatiť spravodlivú náhradu administratívnych nákladov spojených s predčasným splatením úveru.

10. Dňa 19. mája 2020 MW a CY predali byt (ktorý nadobudli v predchádzajúcom roku)[5] a vypovedali zmluvu o úvere s účinnosťou od 30. júna 2020.

11. Dňa 9. júna 2020 VR Bank požiadala MW a CY o náhradu škody za predčasné splatenie úveru, ktorú MW a CY zaplatili.

12. Dňa 19. apríla 2021 MW a CY vyzvali spoločnosť VR Bank, aby im vrátila náhradu za predčasné splatenie úveru. V konaní vedenom na vnútroštátnom súde tiež uplatňujú nárok na vrátenie tejto sumy.

13. Žalobcovia zastávajú názor, že VR Bank nemala nárok na získanie náhrady, lebo zmluva o úvere neobsahovala postačujúce údaje týkajúce sa jej výpočtu. Navyše sa domnievajú, že podľa smernice 2014/17 náhrada môže pokrývať len skutočne vzniknuté náklady, a nie úroky, o ktoré prišiel veriteľ, resp. jeho ušlý zisk. Tiež považujú hypotetický výpočet podľa finančno-matematických vzorcov za neprípustný.

14. VR Bank vyjadrila nesúhlas so žalobou, pričom uviedla, že

– v zmluve sú obsiahnuté všetky zákonom predpísané údaje;

[4] Táto metóda vychádza z predpokladu, že prostriedky, ktoré sa v dôsledku splatenia úveru zmenili na disponibilné, sa investujú do hypotekárnych záložných listov s rovnakou dobou splatnosti, ako je doba splatnosti úveru. Pri tomto výpočte sa škoda spôsobená znížením úrokov započíta ako finančná strata vyplývajúca z predčasného splatenia úveru. Rovná sa rozdielu medzi zmluvnými úrokmi a výnosom z hypotekárnych záložných listov s dobou splatnosti, ktorá zodpovedá zvyšnej dobe splatnosti predčasne splateného úveru.

[5] Jedného z nich, ktorý je profesionálnym vojakom, preradil jeho zamestnávateľ na iné miesto.

– výška náhrady je v súlade s ustálenou judikatúrou Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) týkajúcou sa prípadov oprávneného predčasného splatenia úveru zabezpečeného záložným právom k nehnuteľnosti. Podľa tejto judikatúry má veriteľ nárok na náhradu škody, ktorá je priamo spojená s predčasným splatením úveru, ak je dlžník v čase splatenia úveru povinný platiť úroky vo fixnej úrokovej sadzbe úveru;

– banky sú pri poskytovaní úverov obvykle povinné pristúpiť k refinancovaniu a uzatvárajú z tohto dôvodu dlhodobé zmluvy. Ak by dlžník mohol kedykoľvek vypovedať zmluvu bez toho, aby nahradil škodu spôsobenú jej vypovedaním, znamenalo by to podstatné zvýšenie nákladov spojených s úvermi zabezpečenými záložným právom k nehnuteľnosti, keďže toto riziko by sa stalo súčasťou ceny.

15. Za týchto okolností Landgericht Ravensburg (Krajinský súd Ravensburg, Nemecko) predkladá Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa pojem ‚spravodliv[á] a objektívn[a] náhrad[a]… možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru‘ uvedený v článku 25 ods. 3 smernice 2014/17/EÚ vykladať v tom zmysle, že táto náhrada zahŕňa aj ušlý zisk veriteľa, najmä budúce platby úrokov, o ktoré v dôsledku predčasného splatenia úveru prišiel?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

Obsahuje právo Únie a najmä článok 25 ods. 3 smernice 2014/17/EÚ usmernenia týkajúce sa výpočtu príjmov veriteľa z opätovného investovania predčasne splateného spotrebiteľského úveru týkajúceho sa nehnuteľnosti, ktoré sa majú zohľadniť v prípade ušlého zisku, a prípadne, aké sú to usmernenia?

Najmä:

a) Musí vnútroštátna právna úprava týkajúca sa tohto výpočtu vychádzať z toho, akým spôsobom veriteľ skutočne použije predčasne splatenú sumu?

b) Môže vnútroštátna právna úprava veriteľovi dovoľovať, aby náhradu za predčasné splatenie vypočítal na základe fiktívneho opätovného investovania do bezpečných kapitálových prostriedkov s rovnakou dobou splatnosti (tzv. metóda aktív a pasív)?

3. Patrí do pôsobnosti článku 25 smernice 2014/17/EÚ aj prípad, keď spotrebiteľ najprv vypovie zmluvu o spotrebiteľskom úvere týkajúcu sa nehnuteľnosti na základe práva vypovedať zmluvu stanoveného vnútroštátnym zákonodarcom, a až potom predčasne splatí úver veriteľovi?“

III. Konanie na Súdnom dvore

16. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol doručený do kancelárie Súdneho dvora 10. augusta 2022.

17. Písomné pripomienky predložili VR Bank, nemecká vláda a Európska komisia. Nariadenie pojednávania sa nepovažovalo za nevyhnutné.

IV. Analýza

18. Smernicou 2014/17 sa ustanovuje „spoločný rámec pre určité aspekty zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, ktoré sa týkajú zmlúv vzťahujúcich sa na úvery pre spotrebiteľov, ktoré sú zabezpečené záložným právom k nehnuteľnosti alebo iným spôsobom, a ktoré sa týkajú nehnuteľností určených na bývanie…“.[6]

19. Harmonizácia, ktorú stanovuje smernica 2014/17, je – s obmedzeným množstvom výnimiek – minimálna. V rámci jej vecnej pôsobnosti:

– v prípade jednotne upravených aspektov dovoľuje členským štátom ponechať alebo zaviesť ustanovenia, ktoré poskytujú spotrebiteľovi väčšiu ochranu,[7]

– v prípade iných aspektov priznáva vnútroštátnemu zákonodarcovi normotvorné právomoci, pričom vopred akceptuje dôsledky vyplývajúce z neexistencie jednotnej právnej úpravy.

20. Článok 25 smernice 2014/17, ktorý má názov „Predčasné splatenie úveru“, zaručuje spotrebiteľovi právo oslobodiť sa od zmluvného záväzku pred dohodnutou dobou. Také právo však nie je bezpodmienečné a je potrebné poskytnúť zaň určité protiplnenie: súčasťou tohto protiplnenia môže byť náhrada možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru pre veriteľa.

21. Členské štáty sú povinné stanoviť právo spotrebiteľa na predčasné splatenie úveru týkajúceho sa nehnuteľností určených na bývanie s následným znížením celkových nákladov spojených s týmto úverom (v jeho prospech). V smernici 2014/17 sú uvedené položky, na ktoré sa uplatní toto zníženie.

22. Naopak smernica 2014/17 sama osebe nezaručuje právo veriteľa na náhradu škody, ktorá mu vznikne v dôsledku predčasného splatenia úveru. Len dovoľuje, aby každý vnútroštátny zákonodarca zaviedol toto právo a upravil ho, pričom zaručí jeho podmienky.[8] Ak ju však vnútroštátny predpis pripúšťa, náhrada musí spĺňať určité minimálne požiadavky, ktoré určuje samotná smernica 2014/17.

6 Článok 1.

7 Za predpokladu, že takéto ustanovenia sú v súlade s ich povinnosťami vyplývajúcimi z práva Únie (článok 2 ods. 1 smernice 2014/17).

8 Rozličnosť, ktorá existovala v tejto oblasti pred prijatím smernice, pravdepodobne vysvetľuje, prečo bolo zložité dosiahnuť vyššiu mieru harmonizácie. Pozri pracovný dokument Komisie pripojený k Bielej knihe o integrácii trhov s hypotekárnymi úvermi, SEK(2007) 1683, s. 56. Podľa správy *Evaluation of the Mortgage Credit Directive (Directive 2014/17/EU)* od Risk & Policy Analysts (RPA) z roku 2021, prílohy I, tabuľky 163, k októbru 2020 dvadsať členských štátov prijalo ustanovenia, podľa ktorých má veriteľ v prípade predčasného splatenia úveru právo na náhradu, štyri z nich to neurobili a informácie o ostatných neboli dostupné.

A. Prvá prejudiciálna otázka

23. Vnútroštátny súd sa pýta, či spravodlivá a objektívna náhrada možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru zahŕňa aj ušlý zisk veriteľa.[9] Pod tento pojem zaraďuje najmä úroky, s ktorých získaním v budúcnosti veriteľ počítal, a ktoré už nevyberie.[10]

24. Podľa môjho názoru smernica 2014/17 nebráni tomu, aby sa náhrada vypočítala s prihliadnutím na uvedené úroky, z čoho vyplýva, že na prvú prejudiciálnu otázku treba odpovedať kladne. V nasledujúcich úvahách na tento účel vyložím článok 25 ods. 3 uvedenej smernice v súlade s obvyklými výkladovými kritériami.

1. Doslovné kritérium

25. Znenie predmetného ustanovenia[11] by mohlo na prvý pohľad vyvolávať určité pochybnosti:

– v článku 25 ods. 3 smernice 2014/17 je uvedená náhrada *nákladov*. Podľa článku 25 ods. 1 tejto smernice (v ktorom je medzi slovami „úroky“ a „náklady“ použitá spojka „a“) by pojem *náklady* zahŕňal niečo iné než *úroky*,

– v znení predmetného ustanovenia sú spomenuté *možné* náklady spojené s predčasným splatením úveru. Úroky, ktoré by boli splatné, ak by nedošlo k takému splateniu, by nemali povahu nákladov, lebo v dôsledku tohto splatenia nárok na ne *nevyhnutne* zanikne,

– v uvedenom článku sú spomenuté náklady *priamo* spojené so splatením úveru. Bolo by možné tvrdiť, že takými nákladmi sú len náklady, ktoré zodpovedajú konkrétnym transakciám, ktoré úverové inštitúcie uskutočnili na účely realizácie tohto splatenia.[12]

26. Domnievam sa však, že doslovný výklad článku 25 ods. 3 smernice 2014/17 nebráni názoru, ktorý presadzujem.

[9] Zdá sa, že to je bežná prax v Nemecku, kde sa podľa judikatúry strata veriteľa určuje podľa zásad právnych predpisov týkajúcich sa náhrady škody. V dôsledku toho možno úroky, ktoré neboli vybraté, nahradiť ako ušlý zisk (§ 252 BGB), pričom sa uplatnia vnútroštátne predpisy, ktorými sa preberá článok 25 ods. 3 smernice 2014/17.

[10] Formulácia tejto otázky môže viesť k nejasnostiam. Keďže sa v nej ušlý zisk prirovnáva k týmto budúcim úrokom, kladná odpoveď bez väčších špecifikácií by znamenala, že veriteľ by mohol získať od spotrebiteľa z titulu náhrady podľa článku 25 ods. 3 smernice 2014/17 *všetky* úroky, ktoré by vyplynuli z úveru, ak by zmluvný vzťah pokračoval do pôvodne dohodnutého dátumu, hoci sa na ne uplatní zníženie uvedené v článku 25 ods. 1 tejto smernice. V druhej otázke týkajúcej sa spôsobu výpočtu ušlého zisku na účely jeho náhrady sa špecifikuje tento prístup, a teda aj uvedené konštatovanie.

[11] Vnútroštátny súd uvádza určité výklady v právnej náuke založené na znení tohto ustanovenia. Vzhľadom na porovnanie rôznych jazykových znení treba k tomuto výkladovému kritériu pristupovať obozretne.

[12] Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Hogan vo veci Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:451, bod 49), pokiaľ ide o článok 16 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s. 66). Osobne sa domnievam, že cieľom uvedeného odseku je nahradiť výnosy, ktoré by veriteľ mohol získať, ak by nedošlo k predčasnému splateniu úveru (aj keď sa v závislosti od uplynutej doby stanoví percentuálne obmedzenie náhrady, a to z dôvodov, ktoré sú uvedené v odôvodnení 39 smernice 2008/48).

27. Pojem „náklady“, ktorý je použitý v uvedenej smernici,[13] nie je presný ani neoznačuje úplne jasný obsah[14]. Z doslovného hľadiska sú v tejto smernici úroky prezentované ako „náklady“, a to napríklad v článku 14 týkajúcom sa predzmluvných informácií.[15]

28. Okrem toho, ak sú podľa článku 25 ods. 1 smernice 2014/17 „náklady“ súčasťou „celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom“, a teda „poplatkami“, ktoré má spotrebiteľ zaplatiť,[16] „úroky“ sú podľa definície „celkových nákladov spojených s úverom“ tiež „poplatkami“[17].

29. V článku 25 ods. 3 smernice 2014/17 sa navyše uvádza, že náhrada „neprekračuje finančnú stratu veriteľa“[18]. Z tohto ustanovenia teda vyplýva, že strata budúcich úrokov sa chápe ako náklady, ktoré vzniknú (alebo by prípadne mohli vzniknúť) veriteľovi v dôsledku predčasného splatenia úveru a ktoré možno nahradiť, ak tak rozhodne vnútroštátny zákonodarca.

30. Použitie slovného spojenia „možné náklady“ tiež nebráni tomu, aby sa ušlý zisk považoval za súčasť náhrady, ktorá sa má vyplatiť veriteľovi. Veriteľ v dôsledku predčasného splatenia úveru prestane dostávať dohodnuté úroky (teda úroky, na ktoré by mal podľa zmluvy nárok počas celej doby platnosti zmluvy). Práve z tohto dôvodu možno stratu úrokov označiť za finančný dôsledok, ktorý je *priamo* spojený so splatením úveru.

31. Z tohto hľadiska je tvrdenie, že nárok na úroky zaniká *nevyhnutne*, *a* nie len *prípadne*, vo všeobecnosti správne. Nemožno však vylúčiť, že z úveru s variabilnou úrokovou sadzbou (za určitých trhových podmienok) prestanú plynúť úroky pred splatením úveru a nezávisle od neho.[19]

32. Tiež by sa mohlo stať, že v praxi predčasné splatenie istiny nespôsobí veriteľovi škodu v podobe úrokov, ktoré nezíska, ak opätovne investuje sumu zodpovedajúcu istine a úroková sadzba uplatniteľná po tomto opätovnom investovaní je výhodnejšia. V tomto prípade nemožno vopred konštatovať, či škoda vznikne alebo nevznikne.

[13] V smernici 2014/17, vrátane jej príloh, sú spomenuté rôznorodé kategórie nákladov: náklady na ocenenie nehnuteľnosti, náklady na otvorenie a vedenie bankového účtu, náklady na zápis do katastra nehnuteľností, náklady na prístup k databázam týkajúcim sa spotrebiteľských úverov, náklady spojené so splatením úveru, náklady súvisiace so zabezpečením úveru, náklady na zmluvy o úvere, náklady uvedené v článku 17 ods. 2, náklady nezahrnuté do celkových nákladov spojených s úverom, náklady súvisiace s ocenením nehnuteľnosti, náklady uplatniteľné na ponuku na uzavretie zmluvy o úvere, náklady na používanie platobných prostriedkov na transakcie a čerpanie z účtu, ostatné náklady týkajúce sa platobných transakcií, náklady spôsobené nesplácaním úveru, jednorazovo uhrádzané náklady, pravidelne uhrádzané náklady, náklady súvisiace s úverom, náklady vznikajúce porušením zmluvných povinností, náklady, ktoré veriteľovi nie sú známe, a náklady zahrnuté v splátke.

[14] Svedčí o tom vec, v ktorej bol vydaný rozsudok UniCredit Bank Austria, týkajúci sa článku 25 ods. 1 smernice 2014/17. Pozri tiež rozsudok z 11. septembra 2019, Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:702), týkajúci sa článku 16 ods. 1 smernice 2008/48, ktorý má prakticky rovnaké znenie ako uvedené ustanovenie.

[15] Presný odkaz sa vzťahuje na slovné spojenie „úroková sadzba úveru alebo iné náklady súvisiace s ponukou“. Ďalší príklad „nákladov“, ktorý zahŕňa úroky, poskytuje článok 3 ods. 5 smernice 2014/17 v spojení s článkom 3 ods. 3 písm. c) tejto smernice.

[16] Článok 4 bod 13 smernice 2014/17, ktorý odkazuje na článok 3 písm. g) smernice 2008/48.

[17] Tamže. Podľa článku 3 písm. g) smernice 2008/48 sú celkové náklady spojené s úverom „všetky náklady *vrátane úrokov*…“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát). Z pohľadu spotrebiteľa uvedenie „úrokov“ a „nákladov“ ako odlišných pojmov v súvislosti s právom na zníženie, ktoré je spojené s predčasným splatením úveru, slúži na vysvetlenie: vopred odstraňuje pochybnosť o tom, či je toto zníženie obmedzené na jednu alebo druhú kategóriu (a akýkoľvek podnet na jeho obmedzenie). Z pohľadu veriteľa chápanie týchto pojmov tak, že sa vzájomne vylučujú, nie je zlučiteľné s inými údajmi uvedenými v článku 25 ods. 3 smernice 2014/17: pozri bod 29 nižšie.

[18] Tiež odôvodnenie 66 („finančnej straty veriteľa“).

[19] Pripomínam, že v prípravných dokumentoch Rady týkajúcich sa súčasnej smernice bola – v terajšom odôvodnení 50 tejto smernice – uvedená zmienka o predčasnom splatení úveru bez protiplnenia („free of charge for the consumer“), ktorá sa týkala práve úverov s variabilnou úrokovou sadzbou: pozri poznámku pod čiarou 24 nižšie. Nie je to tak v prípade, ak sa náhrada za predčasné splatenie úveru týka len úverov s fixnou úrokovou sadzbou, ako je úver, o ktorý ide v prejednávanej veci.

33. Iné údaje uvedené v článku 25 smernice 2014/17 potvrdzujú, že je správne označiť úroky, ktoré sa nevyberú, za neoddeliteľnú súčasť náhrady pre veriteľa, lebo táto náhrada nie je obmedzená len na poplatky za realizáciu transakcií:

– náhrada, ktorá musí byť „spravodlivá a objektívna“, musí byť „odôvodnená“ [20]: takéto spresnenie by nebolo potrebné, ak by náhrada zodpovedala len platbe za služby (ako sú služby spojené s realizáciou splatenia úveru), ktoré sú vždy objektívne odôvodnené,

– v tom istom zmysle vyznieva záverečná časť vety „[náhrada] sa umožňuje len za určité obdobie“, lebo poplatky za realizáciu splatenia úveru sa neplatia za dlhšie obdobie.

34. Napokon v časti B oddiele 9 („Predčasné splatenie úveru“) Európskeho štandardizovaného informačného formulára (ďalej len „formulár ESIS“) prílohy II k smernici 2014/17, ktorý sa týka informácií, ktoré musí obsahovať tento formulár, sa uvádza, že „keď výška náhrady závisí od rôznych faktorov, ako napríklad od… úrokovej sadzby prevažujúcej v okamihu predčasného splatenia…“. V tomto oddiele sa tak zdôrazňuje, že úroky, ktoré sa nevyberú, sú jednou z položiek, ktoré sa môžu zahrnúť do výpočtu náhrady.

2. Prípravné dokumenty

35. Pri skúmaní prípravných dokumentov týkajúcich sa smernice 2014/17 som nenašiel odkazy na náhradu za predčasné splatenie úveru, ktoré by smerovali k harmonizácii spôsobu jej výpočtu alebo položiek, ktoré možno nahradiť. Existujú však indície o tom, že sa zvažovala možnosť začleniť do tejto náhrady ušlý zisk veriteľa.

36. Parlament vo svojej správe týkajúcej sa návrhu Komisie navrhol, aby sa pri určovaní náhrady zohľadnili náklady pre veriteľa, ale tiež možné úspory, ktoré mu prinesie splatenie úveru. [21] Do článkov návrhu navyše vložil obmedzenie náhrady v maximálnej výške finančnej straty veriteľa. [22]

37. V niektorých dokumentoch Rady je náhrada spomenutá ako niečo, čo je oddelené od „iných dodatočných nákladov“, ako sú napríklad administratívne náklady alebo náklady na uzavretie zmluvy. [23]

[20] V odôvodnení 66 smernice 2014/17 je použité trochu iné slovné spojenie: „V prípade, že členské štáty stanovia, že veriteľ má nárok na náhradu, malo by ísť o *spravodlivé a objektívne odôvodnené* odškodnenie za… náklady…“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát). Nazdávam sa, že v tejto formulácii je jasnejšie vyjadrené, že náklady sú dôvodom existencie náhrady a tiež kritériom na jej výpočet.

[21] Správa o návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o úverových zmluvách týkajúcich sa obytných nehnuteľností, COM(2011) 0142 – C7-0085/2011 – 2011/0062(COD), z 11. októbra 2012, pozmeňujúci návrh 35. Tento pozmeňujúci návrh sa nenachádza medzi schválenými pozmeňujúcimi návrhmi: pozri dokument Európskeho parlamentu z 10. septembra 2013 týkajúci sa tohto návrhu, P7_TA(2013) 0341 (Ú. v. EÚ C 93, 2016, s. 295).

[22] Správa o návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o úverových zmluvách týkajúcich sa obytných nehnuteľností, COM(2011) 0142 – C7-0085/2011 – 2011/0062(COD), z 11. októbra 2012, pozmeňujúci návrh 87 schválený Európskym parlamentom 10. septembra 2013, dokument P7_TA(2013) 0341 (Ú. v. EÚ C 93, 2016, s. 295). Pripomínam, že tieto pozmeňujúce návrhy boli nahradené pozíciou z 10. decembra 2013, dokument P7_TC1-COD(2011) 0062, ktorej znenie sa zhoduje s konečným legislatívnym aktom, teda so smernicou 2014/17.

[23] Od vydania dokumentu z 3. novembra 2011, 16325/11. Toto rozlišovanie sa objavovalo vo (vtedajšom) oddiele 8 Pokynov na vyplnenie formulára ESIS.

38. Okrem toho Rada popri prípadnej úprave predčasného splatenia úveru s náhradou nákladov spojených s jeho splatením pre veriteľa členskými štátmi spomenula splatenie úveru bez protiplnenia („free of charge for the consumer“), pričom ako príklad uviedla úver s variabilnou úrokovou sadzbou.[24] Táto zmienka podľa môjho názoru svedčí o tom, že podľa Rady náhrada mohla zahŕňať úroky, ktoré sa nevyberú od predčasného splatenia úveru.

3. Teleologické kritérium

39. Ako som už uviedol, smernica 2014/17 automaticky nepriznáva veriteľovi právo na náhradu za predčasné splatenie úveru. O stanovení alebo nestanovení tohto práva musí rozhodnúť každý vnútroštátny zákonodarca, ktorý však musí rešpektovať účel článku 25 tejto smernice.

40. Vnútroštátny systém, podľa ktorého sa ušlý zisk veriteľa zohľadní pri výpočte náhrady za predčasné splatenie úveru, podľa môjho názoru môže byť v súlade s uvedeným účelom.

41. Súdny dvor v rozsudku UniCredit Bank Austria po tom, čo spojil právo na predčasné splatenie úveru s článkom 1 smernice 2014/17, v súvislosti s jej odôvodnením 15 pripomenul, že cieľom tejto smernice je v prípade zmlúv vzťahujúcich sa na úvery pre spotrebiteľov zabezpečené záložným právom k nehnuteľnosti alebo iné úvery súvisiace s nehnuteľnosťami určenými na bývanie „zabezpečiť týmto spotrebiteľom vysokú úroveň ochrany“[25].

42. Objavilo sa tvrdenie, že vylúčenie ušlého zisku veriteľa z nákladov, ktoré možno nahradiť, by bolo riešením, ktoré lepšie chráni spotrebiteľa (keďže odstraňuje prekážky uplatnenia jeho práva na predčasné splatenie úveru).[26] Z tohto hľadiska by zníženie úrokov a nákladov, ktoré vyplýva z práva na splatenie úveru podľa článku 25 ods. 1 smernice 2014/17, bránilo zahrnutiu budúcich úrokov, ktoré sa nevyberú, do náhrady.[27]

43. Podľa tohto názoru by stotožnenie ušlého zisku veriteľa s výnosmi, ktoré by veriteľ dosiahol, ak by zmluva zostala v platnosti, vylúčilo jednu z výhod práva na predčasné splatenie úveru, ktorým je ušetrenie nákladov, a spochybnilo by zmysel tohto práva. Bez osobitného odôvodnenia alebo akýchkoľvek obmedzení by uvedené stotožnenie nebolo zlučiteľné so smernicou 2014/17.

44. Domnievam sa však, že uvedené stanovisko nie je stanoviskom, ktoré vyplýva zo smernice 2014/17. Táto smernica súčasne so zavedením práva na predčasné splatenie úveru (ktoré je samo osebe nezrušiteľné) umožnila každému členskému štátu, aby začlenil toto právo do svojho právneho poriadku, pričom zachová špecifiká tohto právneho poriadku a zohľadní špecifiká svojho trhu s hypotekárnymi úvermi.[28]

[24] Od vydania oznámenia Generálneho sekretariátu Rady delegáciám (návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zmluvách o úvere týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie – kompromisný návrh predsedníctva) z 15. novembra 2011, dokument č. 16948/11, odôvodnenie 50. Už sa nenachádza v znení predbežne dohodnutom s Parlamentom 22. apríla 2013 po skončení rokovaní: pozri oznámenie Generálneho sekretariátu Rady delegáciám (návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zmluvách o úvere týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie – kompromisný návrh predsedníctva) z 3. mája 2013, dokument č. 8895/13.

[25] Rozsudok UniCredit Bank Austria, bod 29.

[26] V *Study on switching of financial services and products* z roku 2019, ktorá bola vypracovaná na žiadosť Komisie, sa poukazuje na sumu náhrady, ktorá sa má vyplatiť veriteľovi, najmä pri hypotekárnych úveroch s fixnou úrokovou sadzbou, ako na jeden z faktorov, ktorý by mohol odstrašiť spotrebiteľov a odradiť ich od uplatnenia práva na predčasné splatenie úveru. Potri tiež správu Komisie Európskemu parlamentu a Rade o preskúmaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie, COM(2021) 229 final.

[27] Časť D bod I.2.b) písm. bb) a bod I.3.a) rozhodnutia vnútroštátneho súdu, v ktorých sa odkazuje na názory vyjadrené v právnej náuke.

[28] V odôvodnení 66 smernice 2014/17 sa uznávajú a akceptujú rozdiely, ktoré z toho vyplývajú.

45. Ak členský štát na základe uvedeného oprávnenia prizná veriteľovi právo na náhradu, je povinný dodržať určité minimálne podmienky,[29] ale nič mu nebráni v tom, aby pri výpočte náhrady zohľadnil ušlý zisk veriteľa.

46. V smernici 2014/17 nie je vymedzené slovné spojenie „spravodlivá náhrada“[30], ktoré treba vykladať jednotne a ktoré sa vzťahuje tak na dôvod, ako aj na výšku náhrady. Tak ako v iných oblastiach práva Únie,[31] prívlastok „spravodlivá“, ktorý sa vzťahuje na náhradu za predčasné splatenie úveru, odkazuje na náhradu škody vzniknutej určitému subjektu a súčasne na rovnováhu medzi protichodnými záujmami spotrebiteľa a veriteľa:

– pre spotrebiteľa je splatenie úveru výhodné, lebo sa oslobodí od svojho zmluvného záväzku so znížením dohodnutej ceny,

– pre veriteľa môže byť predčasné splatenie úveru nevýhodné, lebo nielenže musí zabezpečiť jeho realizáciu, ale tiež musí opätovne investovať istinu podľa nových trhových cien (alebo automaticky akceptovať stratu úrokov).[32]

47. Za týchto okolností začlenenie ušlého zisku medzi súčasti náhrady môže podporiť ciele smernice 2014/17, ktoré nie sú obmedzené len na zámer poskytnúť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľom. Ďalším z jej deklarovaných cieľov je vytvorenie efektívneho a konkurencieschopného vnútorného trhu so zmluvami o úvere týkajúcimi sa nehnuteľností určených na bývanie,[33] čo je odôvodnené zámerom dosiahnuť finančnú stabilitu.[34] Podľa odôvodnenia 66 tejto smernice je právo na predčasné splatenie úveru nástrojom, ktorý slúži na tieto účely.[35]

[29] Náhrada zahŕňa len náklady „priamo spojen[é] s predčasným splatením úveru“, ktoré ju odôvodňujú, „neprekračuje finančnú stratu veriteľa“, nemôže spotrebiteľovi uložiť pokutu a musí byť „objektívna“ a „spravodlivá“.

[30] Nie je v nej vymedzené ani slovné spojenie „objektívna náhrada“. Podľa môjho názoru toto prídavné meno označuje spôsob výpočtu výšky náhrady: pozri bod 62 nižšie.

[31] Napriek odlišnosti týchto oblastí sa domnievam, že ako znak určitej podobnosti názorov možno uviesť primeranú náhradu pre obchodného zástupcu za stratu zákazníkov, ktorá nevylučuje súbežné uplatnenie nároku na náhradu škody, stanovenú v článku 17 ods. 2 smernice Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov (Ú. v. ES L 382, 1986, s. 17; Mim. vyd. 06/001, s. 177) – pokiaľ ide o túto náhradu, pozri rozsudky z 23. marca 2023, 02 Czech Republic (C-574/21, EU:C:2023:233), a z 13. októbra 2022, Herios (C-593/21, EU:C:2022:784). Ďalším príkladom by bola smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, 2001, s. 10; Mim. vyd. 17/001, s. 230), ktorej článok 5 ods. 2 písm. b) stanovuje povinnosť poskytnúť autorom za určitých okolností „primeranú kompenzáciu“. Súdny dvor spresnil súvislosť medzi týmto pojmom a potrebou „spravodlivej rovnováhy“ medzi rôznymi subjektmi, ktorá je uvedená v odôvodnení 31: pozri rozsudok z 21. októbra 2010, Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, bod 38 a nasl.), ako aj návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Trstenjak v tej istej veci (C-467/08, EU:C:2010:264, bod 73 a nasl.) Napokon možno uviesť spravodlivú kompenzačnú náhradu, ktorú Súdny dvor pripustil v rámci (v súčasnosti zrušenej) smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku (Ú. v. ES L 144, 1997, s. 19; Mim. vyd. 15/003, s. 319): pozri rozsudok z 3. septembra 2009, Messner (C-489/07, EU:C:2009:502, bod 26).

[32] Takto bola vysvetlená „spravodlivá“ náhrada v prvom návrhu Komisie na prijatie smernice o spotrebiteľských úveroch, v ktorom sa výslovne hovorí o náhrade pre veriteľa: návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o harmonizácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov týkajúcich sa spotrebiteľských úverov, KOM(2002) 443 v konečnom znení, časť 3 (Analýza článkov, článok 16).

[33] Odôvodnenie 82.

[34] Okrem iného odôvodnenia 3, 66, 67 a 75.

[35] „Schopnosť spotrebiteľa splatiť úver pred uplynutím platnosti zmluvy o úvere môže zohrávať dôležitú úlohu pri podpore hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu a voľného pohybu občanov Únie, ako aj pri podpore poskytnutia flexibility počas trvania zmluvy o úvere potrebnej na podporu finančnej stability v súlade s odporúčaniami Rady pre finančnú stabilitu.“ Ako som vysvetlil v bode 67 návrhov, ktoré som predniesol vo veci UniCredit Bank Austria (C-555/21, EU:C:2022:742), cieľom práva na predčasné splatenie úveru nie je napraviť typickú nerovnováhu v zmluvnom vzťahu medzi veriteľom a spotrebiteľom.

48. Ako som uviedol, pokiaľ je v členskom štáte uznané právo na náhradu, smernica 2014/17 poskytuje široký manévrovací priestor na účely úpravy uplatnenia tohto práva. Takto umožňuje uvedenému členskému štátu, aby zohľadnil špecifiká svojho úverového trhu bez toho, aby konal v rozpore s cieľmi tejto smernice.

49. Rozhodnutie, či sa stanoví alebo nestanoví náhrada pre veriteľa v prípade predčasného splatenia úveru, a ak sa stanoví, aký bude jej rozsah, môže mať prípadne značné dôsledky. V oblasti úverov týkajúcich sa nehnuteľností, ktorá je prevažne domáca, by tieto dôsledky ovplyvnili v prvom rade miestny trh a miestne hospodárstvo, no nemožno vylúčiť možnosť, že sa rozšíria aj na širšie oblasti.

50. V prípade, ak právna úprava neumožňuje, aby veritelia získali náhradu za stratu očakávaných úrokov, možno si predstaviť, že veritelia si zvolia stratégie, ktoré prípadne budú mať nežiaduci vplyv na ciele smernice 2014/17:[36] napríklad to môže byť obmedzenie škály ponúkaných úverových produktov alebo účtovanie vyšších úrokov všetkým spotrebiteľom.[37]

51. Ak článok 25 ods. 3 smernice 2014/17 priznáva členským štátom oprávnenie rozhodnúť, či stanovia náhradu, vopred ju neobmedzuje na náklady spojené s realizáciou splatenia úveru alebo na iné administratívne poplatky, ktoré sú spojené s jeho splatením. Vnútroštátny zákonodarca má teda široký manévrovací priestor, takže môže začleniť do náhrady ušlý zisk veriteľa, ak sa domnieva, že je to nevyhnutné na to, aby sa v konečnom dôsledku podporili ciele smernice 2014/17 na jeho vlastnom trhu s nehnuteľnosťami určenými na bývanie.

4. Systematické kritérium. Smernica 2008/48

52. V preambule smernice 2014/17 je pripomenuté, že jej výklad má byť v súlade s ostatnými aktmi Únie, najmä so smernicou 2008/48, a má ich dopĺňať.[38] Aj keď sú v nej tiež uvedené obmedzenia tohto kritéria systematického výkladu, žiadne z nich sa netýka práva na predčasné splatenie úveru.[39]

53. V smernici 2008/48 (odôvodnenie 39) sa uznáva rozdiel medzi spotrebiteľským úverom a „iným[i] produkt[mi], ktoré sa financujú prostredníctvom dlhodobých mechanizmov financovania, ako napríklad hypotekárne úvery s fixnou úrokovou sadzbou“. Práve preto, lebo tento posledný dlhodobý model financovania nie je obvyklým modelom financovania v prípade spotrebiteľských úverov, maximálna výška náhrady pre veriteľa v prípade predčasného splatenia týchto úverov sa má spravidla stanoviť paušálne.

[36] Pripomienky nemeckej vlády, bod 45, a podrobne pripomienky spoločnosti VR Bank, bod 44 a nasl. Na stranách 60 a 61 prílohy III k pracovnému dokumentu Komisie pripojenému k Bielej knihe o integrácii trhov s hypotekárnymi úvermi, SEK(2007) 1683, boli spomenuté tieto stratégie viazané na reguláciu náhrady v rôznych členských štátoch, pričom boli uvedené príklady jej nepriaznivých účinkov na konkrétne trhy. Pozri SCHÄFER, H. B., WULF, A. J.: Premature repayment of fixed interest mortgage loans without compensation, a case of misguided consumer protection in the EU. In: *European Journal of Law and Economics*, 2022, s. 175 až 208.

[37] Čo by v konečnom dôsledku malo za následok obmedzenie možností spotrebiteľov hľadať produkty, ktoré lepšie zodpovedajú ich potrebám, pred uzavretím akejkoľvek zmluvy o úvere týkajúcej sa nehnuteľností určených na bývanie alebo neskôr so zreteľom na uplatnenie práva na predčasné splatenie úveru. Stanovenie alebo nestanovenie práva na náhradu a uloženie alebo neuloženie hornej hranice jej výšky súvisia s väčšou či menšou ochotou veriteľov ponúkať dlhodobé úvery s fixnou úrokovou sadzbou.

[38] Odôvodnenia 19 a 20. Pozri tiež rozsudok UniCredit Bank Austria, bod 28: „z odôvodnení 19 a 20 smernice 2014/17 vyplýva, že z dôvodov právnej istoty je potrebné zabezpečiť, aby bola táto smernica v súlade s ostatnými aktmi prijatými v oblastiach ochrany spotrebiteľa a dopĺňala ich. …“.

[39] Odôvodnenie 22. Pred prijatím smernice 2014/17 niektoré členské štáty rozšírili článok 16 smernice 2008/48 na úvery zabezpečené záložným právom k nehnuteľnosti alebo rovnocenným právom.

54. V smernici 2008/48 výnimka z uvedeného pravidla potvrdzuje, že úroky, ktoré sa nevyberú od predčasného splatenia úveru, sa majú (alebo môžu) nahradiť:

– pokiaľ bude dodržaná horná hranica, článok 16 ods. 4 písm. b) povoľuje členským štátom stanoviť odlišnú náhradu so zreteľom na skutočne utrpenú stratu,[40]

– ako kritérium na spresnenie tejto straty dané ustanovenie stanovuje, že stratu „predstavuje rozdiel medzi pôvodne dohodnutou úrokovou sadzbou a úrokovou sadzbou, za ktorú môže veriteľ poskytnúť predčasne splatenú sumu ako úver na trhu v čase predčasného splatenia“.

55. Ak je to pritom tak v smernici 2008/48, tým skôr to môže platiť pre úver týkajúci sa nehnuteľnosti (zabezpečený záložným právom k nehnuteľnosti alebo rovnocenným právom) na účely výkladu článku 25 smernice 2014/17.[41] Takto sa potvrdzuje, že finančná strata zodpovedajúca úrokom sa môže zahrnúť medzi možné náklady spojené s predčasným splatením úveru v súlade s vnútroštátnymi predpismi týkajúcimi sa náhrady.

56. Aby som to zhrnul, domnievam sa, že nič nebráni tomu, aby právne predpisy členského štátu stanovili, že v rámci náhrady podľa článku 25 ods. 3 smernice 2014/17 sa zohľadní škoda súvisiaca so stratou úrokov, ktoré sa v dôsledku predčasného splatenia úveru už nestanú splatnými.

B. Druhá prejudiciálna otázka

57. Pre prípad, že by (ako navrhujem) odpoveď na prvú prejudiciálnu otázku bola kladná, sa vnútroštátny pýta, či článok 25 ods. 3 smernice 2014/17 obsahuje „usmernenia týkajúce sa výpočtu príjmov veriteľa z opätovného investovania predčasne splateného spotrebiteľského úveru týkajúceho sa nehnuteľnosti, ktoré sa majú zohľadniť v prípade ušlého zisku“.

1. O metóde výpočtu vo všeobecnosti

58. V smernici 2014/17 nie je spomenutý konkrétny spôsob výpočtu náhrady, ktorá sa má vyplatiť veriteľovi.[42] Metóda výpočtu (tak ako iné aspekty náhrady, len s niekoľkými podmienkami, ktoré som už spomenul a ktoré teraz zopakujem) sa ponecháva na voľnú úvahu členských štátov.

59. Túto myšlienku potvrdzuje odôvodnenie 66 smernice 2014/17, v ktorom sa konštatuje, že náhrada sa má určiť „v súlade s vnútroštátnymi predpismi“.

60. Na účely stanovenia náhrady smernica 2014/17 nevyžaduje ani nezakazuje zohľadniť spôsob, akým veriteľ skutočne použije predčasne splatenú sumu,[43] alebo ktorúkoľvek inú obdobnú metódu, pričom tieto rozhodnutia závisia od každého členského štátu.

[40] Pričom uznávam, že tento rozdiel môže byť v prospech ktorejkoľvek zo strán: veriteľa, ak preukáže skutočnú stratu, ktorá je vyššia než paušálne vypočítaná strata, alebo spotrebiteľa, ktorý môže žiadať zníženie tejto sumy v prípade, ak je vyššia než strata, ktorú veriteľ skutočne utrpel.

[41] Pritom treba uznať – pokiaľ ide o hypotekárne úvery –, že sú teoreticky možné iné metódy výpočtu náhrady, pokiaľ spĺňajú podmienky stanovené v článku 25 ods. 3 smernice 2014/17. Pripomínam, že úroveň harmonizácie tejto smernice je nižšia než úroveň harmonizácie smernice 2008/48.

[42] V prípravných dokumentoch týkajúcich sa smernice tiež nie sú podrobne uvedené možné metódy výpočtu.

[43] Komisia v bode 35 svojich pripomienok poukazuje na ťažkosti s touto metódou, ktorá podľa nej vyžaduje presne určiť a dokonca stanoviť, ako sa investuje splatená suma od okamihu jej opätovného získania do pôvodne stanoveného dátumu platby.

61. Obmedzenia stanovené v smernici 2014/17, pokiaľ ide o náhradu, spočívajú len v tom, aby náhrada nepredstavovala pokutu pre spotrebiteľa a neprekračovala finančnú stratu veriteľa a aby bola „spravodlivá“ [44] a „objektívna“.

62. Požiadavka, aby bola náhrada „objektívna“, odkazuje na abstraktný a vopred určený spôsob výpočtu, ktorého parametre nemôže svojvoľne určiť jedna zo strán. Táto metóda musí navyše slúžiť na zistenie prípadov, v ktorých je náhrada neodôvodnená. [45] Pokiaľ sú však splnené tieto znaky, výpočet náhrady prostredníctvom metódy, ktorej súčasťou je hypotetický prvok, môže byť podľa môjho názoru možnosťou, ktorá nie je v rozpore so smernicou 2014/17.

2. Metóda aktív a pasív podľa nemeckej judikatúry

63. Podľa opisu uvedeného v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, ktorý odkazuje na vnútroštátnu judikatúru, [46] pri metóde aktív a pasív finančná škoda veriteľa zodpovedá rozdielu dvoch súm:

– úrokov, ktoré by dlžník zaplatil, ak by sa zmluva plnila tak, ako bolo dohodnuté, a

– výnosov, ktoré by veriteľ získal, ak by investoval sumu, ktorú predčasne dostal, na kapitálovom trhu do bezpečných cenných papierov s rovnakou splatnosťou, ako je splatnosť úveru.

64. Na uskutočnenie tohto výpočtu nie je nevyhnutné, aby sa opätovné investovanie ako také uskutočnilo. Vychádza sa z výšky výnosov z investície s rovnakou splatnosťou. [47]

65. Suma rozdielu sa navyše musí znížiť o rizikové náklady a administratívne náklady ušetrené ku dňu vyplatenia náhrady za predčasné splatenie a aktualizuje sa na základe tohto dátumu vyplatenia.

66. Pri tejto metóde:

– výpočet náhrady sa uskutočňuje s prihliadnutím na transparentne určené podmienky kapitálového trhu, na ktoré veriteľ nemá vplyv,

– vzorec nezahŕňa sumy zodpovedajúce sankcii za predčasné splatenie úveru pre dlžníka,

– takto vypočítaná náhrada má za cieľ vyrovnať finančnú stratu, a preto *de facto* tiež nepredstavuje pokutu pre spotrebiteľa, ktorý predčasne splatí úver. Ak sú úrokové sadzby uplatnené na opätovné investovanie vyššie než úrokové sadzby dohodnuté v pôvodnej zmluve o úvere, veriteľ nemá nárok na náhradu.

[44] Ako som už uviedol, náhrada je „spravodlivá“, ak dosiahne rovnováhu medzi výhodami, ktoré pre spotrebiteľa predstavuje právo na predčasné splatenie úveru, a nevýhodami, ktoré toto právo spôsobí veriteľovi. Pozri bod 46 vyššie.

[45] Tak by to mohlo byť v prípade, ak by veriteľ z dôvodu, že sa zlepšili trhové podmienky, opätovným investovaním získal väčšie výnosy, než aké by vyplynuli zo splnenia zmluvy v dohodnutej dobe. V tomto zmysle vyznieval prvý návrh Komisie na prijatie smernice o spotrebiteľských úveroch, kde bola výslovne uvedená náhrada pre veriteľa: návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o harmonizácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov týkajúcich sa spotrebiteľských úverov, KOM(2002) 443 v konečnom znení, časť 3 (Analýza článkov, článok 16).

[46] Rozsudok Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) z 30. novembra 2004, XI ZR 285/03.

[47] Tieto výnosy možno zistiť na základe údajov Deutsche Bundesbank alebo Európskej centrálnej banky týkajúcich sa kapitálového trhu.

67. Tak ako všetci účastníci prejudiciálneho konania – a s výhradou konečného posúdenia tejto otázky vnútroštátnym súdom – sa pritom domnievam, že metóda „aktív a pasív“ spĺňa minimálne podmienky týkajúce sa náhrady, ktoré stanovuje smernica 2014/17.

68. Okrem toho spomenutá metóda je podobná metóde, ktorá sa používa v článku 16 ods. 4 *in fine* smernice 2008/48 na výpočet skutočnej finančnej straty veriteľa, ak sa členské štáty chcú výnimočne odchýliť od pravidla paušálne stanovenej maximálnej sumy (článok 16 ods. 2 tejto smernice).

69. Výpočet náhrady pre veriteľa, ktorú pripúšťa smernica 2008/48 o spotrebiteľských úveroch, totiž – tak ako metóda „aktív a pasív“ – zahŕňa prvok hypotetického (a nie nevyhnutne skutočného) investovania splatenej sumy.[48] Keďže je tento prvok povolený v oblasti spotrebiteľských úverov, ľahšie ho možno pripustiť aj v prípade úverov zabezpečených záložným právom k nehnuteľnosti alebo rovnocenným právom.

C. Tretia prejudiciálna otázka

70. Vnútroštátny súd sa pýta, či sa článok 25 smernice 2014/17 uplatní za okolností, akými sú okolnosti prejednávanej veci, za ktorých spotrebiteľ pred splatením úveru vypovie zmluvu, ktorú uzavrel, na základe práva vypovedať zmluvu, ktoré mu priznáva vnútroštátny právny poriadok.

71. Táto otázka sa kladie v súvislosti s nemeckými právnymi predpismi, ktoré upravujú dve situácie predčasného splatenia úveru s fixnou úrokovou sadzbou:

– v prvej situácii k splateniu úveru dochádza po vypovedaní zmluvy dlžníkom, pričom na jeho splatenie sa uplatnia podmienky vypovedania zmluvy. Uplatní sa naň § 490 ods. 2 BGB, ktorý priznáva spotrebiteľovi právo vypovedať zmluvu z mimoriadnych dôvodov.[49] Toto ustanovenie v súčasnom znení bolo prijaté pred prijatím smernice 2014/17 a nezodpovedá jej prebratiu do vnútroštátneho práva,

– v druhej situácii splatenie úveru nie je dôsledkom vypovedania zmluvy; dochádza k nemu nezávisle od toho, či sa zmluva vypovie, alebo nie. Je upravené v podstate v § 500 a 502 BGB, ktoré boli v roku 2016 zmenené na účely prebratia smernice 2014/17.[50] Spotrebiteľ môže kedykoľvek predčasne splatiť úver, ak preukáže legitímny záujem.[51]

[48] Podľa článku 16 ods. 4 smernice 2008/48 *in fine* finančnú stratu veriteľa, na náhradu ktorej môže mať veriteľ nárok, ak to členský štát stanoví, predstavuje „rozdiel medzi pôvodne dohodnutou úrokovou sadzbou a úrokovou sadzbou, za ktorú môže veriteľ poskytnúť predčasne splatenú sumu ako úver na trhu v čase predčasného splatenia…“. Hypotetický prvok je zrejmejší v jazykových zneniach, v ktorých je sloveso uvedené v konjunktíve.

[49] § 490 ods. 2 BGB z technického hľadiska priznáva spotrebiteľovi právo zmeniť zmluvný vzťah („Gestaltungsrecht“) za prísnych časových podmienok, pokiaľ existuje legitímny záujem, ktorý sa vykladá reštriktívne. Podľa rozhodnutia vnútroštátneho súdu je tento záujem viazaný na právo dlžníka prijímať slobodné ekonomické rozhodnutia týkajúce sa nehnuteľnosti a existuje najmä vtedy, keď ju dlžník potrebuje použiť inak.

[50] Gesetz zur Umsetzung der Wohnimmobilienkreditrichtlinie und zur Änderung handelsrechtlicher Vorschriften, 11.03.2016, BGBl I. 2016, Nr. 12 16.03.2016, s. 296.

[51] Pojem „legitímny záujem“ na tento účel je voľnejší než pojem, ktorý sa uplatní v rámci § 490 ods. 2 BGB. V rozhodnutí vnútroštátneho súdu je vysvetlené, že za legitímne záujmy sa považujú rozvod alebo strata zamestnania.

72. Dôsledky uplatnenia jednej alebo druhej právnej úpravy sú odlišné, pokiaľ ide o náhradu pre veriteľa:

– § 490 ods. 2 BGB stanovuje, že dlžník nahradí veriteľovi škodu, ktorá mu vznikne v dôsledku predčasnej výpovede zmluvy. Na výpočet náhrady sa uplatnia všeobecné zásady, ktoré platia v oblasti náhrady škody, takže náhrada podľa § 252 BGB zahŕňa aj ušlý zisk,

– podľa § 502 ods. 1 BGB v prípade predčasného splatenia úveru veriteľ môže žiadať primeranú náhradu za stratu, ktorá priamo súvisí s týmto splatením úveru. O tom, ktoré položky sú súčasťou náhrady a ako sa má náhrada vypočítať, rozhoduje vnútroštátny zákonodarca, pričom musí dodržať obmedzenia a podmienky stanovené v smernici 2014/17.

73. Vzhľadom na to, že v právnej náuke existujú odlišné názory, vnútroštátny súd pochybuje o tom, či sa článok 25 smernice 2014/17 vzťahuje aj na splatenie úveru, ku ktorému dôjde po vypovedaní zmluvy upravenom v § 490 ods. 2 BGB.

74. Podľa vnútroštátneho súdu „mnohé nasvedčuje tomu, že článok 25 smernice 2014/17 sa uplatní aj v prípade, ak spotrebiteľ pred predčasným splatením úveru vypovie zmluvu… podľa § 490 ods. 2 BGB“.

75. Tento súd ďalej uviedol, že v opačnom prípade by „mnohí spotrebitelia… nemohli využiť svoje právo na predčasné splatenie úveru…. Ak by sa náhrada za predčasné splatenie v prípade uplatnenia práva predčasne vypovedať zmluvu podľa § 490 ods. 2 BGB počítala inak než v rámci predčasného splatenia podľa § 500 a 502 BGB, malo by to za následok, že spotrebiteľ, ktorý predčasne vypovie zmluvu o úvere, ktorú uzavrel, by sa prípadne nachádzal v menej výhodnej situácii než dlžník, ktorý uplatní svoje právo na predčasné splatenie bez výpovede“.

76. Vnútroštátny súd na záver konštatoval, že „vzhľadom na skutočnosť, že toto právo má slúžiť na ochranu spotrebiteľa, možno preto považovať za potrebné, aby sa článok 25 smernice 2014/17 uplatnil aj v prípade výpovede podanej pred splatením úveru“.

77. Súhlasím so stanoviskom vnútroštátneho súdu týkajúcim sa uplatniteľnosti článku 25 smernice 2014/17. Naopak mám výhrady, pokiaľ ide o niektoré z úvah, na ktorých je toto stanovisko založené.

78. Z abstraktného hľadiska je otázne, či každý členský štát môže upraviť právo na náhradu veriteľa odlišne[52] podľa toho, či ho spojí alebo nespojí s uplatnením mimoriadneho práva spotrebiteľa na vypovedanie zmluvy.

79. Podľa môjho názoru nemožno vylúčiť kladnú odpoveď na túto konkrétnu otázku. Inak povedané, nazdávam sa, že argumenty, ako je argument, že spotrebiteľ sa môže nachádzať „v menej výhodnej situácii“[53] než iný spotrebiteľ v dôsledku toho, že využije jednu z možností, ktoré mu poskytuje vnútroštátny právny poriadok, namiesto inej možnosti, nepostačujú na obmedzenie miery normatívnej voľnej úvahy členských štátov.

[52] Pričom zavedie odlišné požiadavky, napríklad pokiaľ ide o požadované „legitímne záujmy“, alebo o čakacie doby na uplatnenie tohto práva, ako je to v súčasnosti v Nemecku.

[53] Bod 75 vyššie.

80. V každom prípade je potrebné, aby každá možnosť, ktorú stanovuje vnútroštátna právna úprava, bola v súlade nielen so všeobecným ustanovením článku 2 smernice 2014/17, ale aj s jej článkom 25.

81. Z vyššie uvedeného vyplýva, že na otázku, či zásady, ktorými sa riadi náhrada v rámci § 490 ods. 2 BGB (a ktoré umožňujú zahrnúť ušlý zisk v prospech veriteľa), musia alebo nemusia byť v súlade s článkom 25 ods. 3 smernice 2014/17, treba odpovedať kladne. [54]

82. Článok 25 smernice 2014/17 priznáva spotrebiteľom právo splniť úplne alebo čiastočne svoje povinnosti bez toho, aby museli čakať na ich splatnosť. V tomto ustanovení nie sú uvedené podmienky uplatnenia tohto práva: možno ho uplatniť ako výlučný hmotnoprávny úkon splatenia úveru alebo ako dôsledok uplatnenia práva vypovedať zmluvu o úvere.

83. Ochrana, ktorú smernica 2014/17 poskytuje spotrebiteľovi, musí existovať vždy, nezávisle od toho, pre ktorý z dvoch uvedených spôsobov uplatnenia práva na predčasné splnenie svojich povinností sa rozhodne. Bez ohľadu na to, akú právnu úpravu členský štát prijme na základe oprávnenia, ktoré mu priznáva smernica 2014/17, miera jeho voľnej úvahy podlieha podmienkam stanoveným v článku 25 ods. 3 tejto smernice. Uvedené podmienky sa teda uplatnia tak v prípade, ak k predčasnému splateniu úveru dôjde po vypovedaní zmluvy, ako aj v prípade, ak jeho splatenie nesúvisí s vypovedaním zmluvy.

84. Podľa môjho názoru skutočnosť, že v článku 25 ods. 1 a 4 smernice 2014/17 je uvedené právo na splatenie úveru „pred uplynutím platnosti“ zmluvy, nepodporuje stanovisko, ktoré presadzuje VR Bank. [55] Článok 25 smernice 2014/17 nemá za cieľ zaviesť časové obmedzenia uplatnenia práva spotrebiteľa na predčasné splnenie svojich povinností. Jeho účelom je skôr zdôrazniť, že toto právo má prednosť pred *štandardným* režimom súkromných zmlúv, podľa ktorého sú obe strany povinné splniť to, čo bolo dohodnuté, a to za dohodnutých (tiež časových) podmienok.

V. Návrh

85. So zreteľom na vyššie uvedené navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré mu položil Landgericht Ravensburg (Krajinský súd Ravensburg, Nemecko), takto:

Článok 25 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010

sa má vykladať v tomto zmysle, že:

nebráni vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej sa pri určovaní náhrady, ktorá sa má vyplatiť veriteľovi, berie do úvahy škoda spojená so stratou úrokov, ktoré sa v dôsledku predčasného splatenia úveru spotrebiteľom už nestanú splatnými,

[54] Je zrejmé, že táto odpoveď nemá vplyv na otázku, či členské štáty môžu stanoviť v prospech spotrebiteľov výnimočné právo na vypovedanie zmluvy. V odôvodnení 21 smernice 2014/17 *in fine* je vysvetlené, že touto smernicou „... by nemalo byť dotknuté vnútroštátne všeobecné zmluvné právo, ako napríklad pravidlá týkajúce sa platnosti, vzniku a účinnosti zmluvy, pokiaľ aspekty všeobecného zmluvného práva nie sú regulované touto smernicou“. Pozri analogicky tiež rozsudok Súdneho dvora z 9. septembra 2021, UK a i. (C-33/20, C-155/20 a C-187/20, EU:C:2021:736, bod 110), týkajúci sa smernice 2008/48.

[55] Pripomienky spoločnosti VR Bank, body 16 a 17. Podľa jej názoru, ak sa spotrebiteľ rozhodne pre vypovedanie zmluvy z mimoriadnych dôvodov, zmluva sa zruší *ex nunc* a neskoršie splatenie úveru sa neuskutoční „pred uplynutím platnosti“, ktoré je spomenuté v článku 25 ods. 1 a 4 smernice 2014/17.

nebráni metóde výpočtu náhrady za predčasné splatenie úveru pre veriteľa, ktorá je založená na fiktívnom opätovnom investovaní splatenej sumy do bezpečných kapitálových prostriedkov s rovnakou dobou splatnosti, ako je doba splatnosti úveru,

uplatní sa, ak spotrebiteľ využije svoje právo na predčasné splnenie svojich povinností po tom, čo vypovedal zmluvu o úvere týkajúcom sa nehnuteľnosti.